

Yoksulları Hesaplamak: Dünya Yoksulluk İstatistikleri Hakkındaki Gerçek

SANJAY G. REDDY¹, Çeviri: SİBEL KİBAR²

¹ Assoc. Prof. The New School for Social Research, Department of Economics & Politics (Orcid ID: 0000-0002-3270-143X)

² Assoc. Prof., Kastamonu University, Department of Philosophy (Orcid ID: 0000-0002-4790-6614)

Özet

Dünyadaki akut yoksunluğun boyutunu ve zaman içinde ne kadar değiştiğini bilmek, dünyanın durumunu değerlendirmek ve devletler ve uluslararası kurumlar tarafından şu anda izlenen politikaların uygunluğunu tartmak açısından çok önemlidir. Küresel yoksulluk istatistiklerinin üretimi nispeten yeni bir faaliyettir. Banka tarafından benimsenen küresel yoksulluk tahmini yöntemi ve son dönemdeki hemen hemen tüm eleştirmenlerin de benimsediği yöntem, bir "parayla ölçme" [money-metric] yaklaşımı olarak tanımlanabilir. "Parayla ölçme" ifadesi burada, uluslararası yoksulluk sınırının açık bir insan refahı kavrayışından ziyade bir para miktarıyla ilişkili olarak tanımlandığını belirtmek için kullanılmıştır. Küresel yoksulluk tahminine yönelik parayla ölçme yaklaşımı, doğası gereği kusurludur. Hem tutarlı hem de anlamlı değildir. Bu yaklaşımın tutarlılıktan yoksun olmasının sebebi, bir "eşdeğer" satın alma gücü kavramının o satın alma gücüyle amaçlanan şey belirlenmeden tanımlanamayacağıdır. Ancak, tanımı gereği, parayla ölçme yaklaşımı böyle bir anlayıştan yoksundur. Ayrıca bu ölçümler yoksulların mutlak yoksulluktan kaçınabilmeleri için gereken belirli mallar (özellikle gıda maddeleri) yerine, geniş bir meta yelpazesi üzerinde "eşdeğer satın alma gücü" elde etmeyi amaçlamaktadır. Özellikle, satın alma hizmetlerinin (fakir ülkelerde nispeten ucuz olan) maliyetini kapsayan kullanılan dönüştürme faktörleri, gıda gibi temel mallara uygulandığında para birimlerinin satın alma gücünü önemli ölçüde abartmaktadır. Ortaya çıkan yoksulluk tahminleri, bu özel anlamda açıkça çok düşüktür – farklı ülkelerde aynı miktardaki ihtiyaçları satın almanın görece yerel para birimi maliyetlerini yanlış temsil yansıtırlar.

Anahtar Kelimeler: Yoksulluk, dünya bankası, parayla ölçme, günde bir dolar.

Counting the Poor: The Truth About World Poverty Statistics

Abstract

Knowing the extent of acute deprivation in the world, and how far it is changing over time, is crucial to assessing the state of the world, and the appropriateness of the policies currently being followed by states and international institutions. The production of global poverty statistics is a relatively recent activity. The method of global poverty estimation adopted by the Bank as well as by almost all of its recent critics may be described as a 'money-metric' approach. The phrase 'money-metric' is used here to signify that the international poverty line is defined in relation to a money amount rather than an explicit conception of human well-being. The money-metric approach to global poverty estimation is inherently flawed. It lacks both coherence and meaningfulness. The approach lacks coherence because a concept of 'equivalent' purchasing power cannot be defined without a conception of the purpose to which that purchasing power is intended to be put. However, by definition, the money-metric approach lacks such a conception. Moreover, they are meant to capture 'equivalent purchasing power' over a broad range of commodities, rather than over the specific goods (in particular, foodstuffs) that must be commanded by the poor in order that they may escape absolute poverty. In particular, the conversion factors used, which encompass the cost of purchasing services (which are relatively inexpensive in poor countries) significantly overstate the purchasing power of currencies when they are applied to essential commodities such as food. The resulting poverty estimates are demonstrably too low in this particular sense – that they misrepresent the relative local currency costs of purchasing the same amounts of necessities in different countries.

Keywords: Poverty, world bank, money-metric approach, one dollar per day.

Corresponding Author / Sorumlu Yazar

SİBEL KİBAR

Kastamonu University, Department of Philosophy,
Assoc. Prof.

E-mail / E-posta

skibar@kastamonu.edu.tr

Manuscript Received / Gönderim Tarihi

Nov 29, 2021/ 29 Kasım 2021

Revised Manuscript Accepted / Kabul Tarihi

Dec 01, 2021/ 01 Aralık 2021

To Cite This Article / Kaynak Göster

Reddy, S. G. (2021). Yoksulları Hesaplamak: Dünya Yoksulluk İstatistikleri Hakkındaki Gerçek (S. Kibar, Trans.), *ViraVerita E-Journal: Interdisciplinary Encounters*, Vol.14, 113-216.

Yoksulları Hesaplamak: Dünya Yoksulluk İstatistikleri Hakkındaki Gerçek¹

Dünyadaki akut yoksunluğun boyutunu ve zaman içinde ne kadar değiştiğini bilmek, dünyanın durumunu değerlendirmek ve devletler ve uluslararası kurumlar tarafından şu anda izlenen politikaların uygunluğunu tartmak açısından çok önemlidir. Bu konunun önemi, dünyadaki yoksulluğun mevcut boyutu ve son eğilimi hakkında son dört yılda ortaya çıkan yoğun tartışmayı ve konuya duyulan yaygın ilgiyi açıklıyor. Bu tartışma, özellikle, Dünya Bankası tarafından üretilen küresel yoksulluk tahminlerinin geçerliliğine odaklanmaktadır. Dünyanın durumunu değerlendirirken mutlak yoksunluğun boyutunun bu değerlendirmenin merkezinde olması su götürmez bir gerçektir. Bu nedenle, Banka'nın küresel yoksulluk tahminlerinin her yönden sorgulanması oldukça önemlidir. Özellikle, bu tartışma, yoksulluğun yarıya indirilmesini hedefleyen (Birleşmiş Milletler tarafından kalkınma politikası için bir yönetim çerçevesi olarak kabul edilen) Milenyum Kalkınma Hedeflerinden birincisine yönelik ilerlemenin değerlendirilmesiyle ilgilidir. Bu hedef 2015 yılına kadar yoksulluğu yarıya indirme çağrısında bulunuyor. (Banka bu hedefi günde bir dolar kavramı temelinde hesaplayarak belirliyor, bu konu aşağıda daha ayrıntılı tartışılacaktır.)

Küresel yoksulluk istatistiklerinin üretimi nispeten yeni bir faaliyettir. 1980'lere kadar, uluslararası olarak karşılaştırılabilir yoksulluk istatistikleri veya kapsamlı bölgesel ve küresel yoksulluk tahminleri üretmek için hiçbir çaba gösterilmemiştir. 1980 civarından başlayarak, hem Banka hem de BM Latin Amerika Ekonomi Komisyonu bunu yapmak için ilk çabayı gösterdi. Bununla birlikte, ilk önemli küresel yoksulluk tahminleri, Banka'nın en önemli Dünya Kalkınma Raporu'nda 1990'da yayımlananlardı. O zamandan beri, Banka bunları periyodik olarak güncellemiştir. Çok yakın zamana kadar, Banka küresel yoksulluk tahminlerinin tek üreticisiydi. Liberalleşme ve küreselleşmenin etkilerine ilişkin kamusal tartışmalar daha hararetli hale geldikçe, küresel yoksulluk tahminlerine ve bunların mevcut küreselleşme biçimini değerlendirmedeki rolüne olan ilgi arttı.¹

Banka'nın paydaşları, özel mülkiyeti sağlama alan piyasa odaklı liberalleşmenin yaygın biçiminin savunucularıdır. Banka'nın bazı eleştirmenleri, Banka'nın küresel yoksulluk

---

¹ Bkz. Ö. Robert Wade ve Martin Wolf, "Are Global Poverty and Inequality Getting Worse?", Prospect, March 2002.

tahminlerinin son yıllarda yoksulluğun azalma oranını olduğundan daha az gösterdiğini iddia ediyor.² Yoksulluğun azaltılmasının önemli olduğunu ve bunun gelişmekte olan ülkelerin son zamanlarda üstlendiği ekonomik reformlara atfedebileceğini savunuyorlar. Bu düşünceye, Dünya Bankası'nın eski başkanı Jim Wolfensohn da katılır; Wolfensohn Banka'nın yoksulluk istatistiklerine atıfta bulunarak şunları iddia etmiştir: "Geçtiğimiz birkaç yılda [bu] daha iyi politikalar, gelişmekte olan ülkelerde kişi başına düşen gelirin 1970'lerin ortalarından bu yana herhangi bir noktada olduğundan daha hızlı büyümesine katkıda bulundu. Ve daha hızlı büyüme, yoksulluğun azaltılması anlamına geliyordu".³ Diğer eleştirmenler hem Banka'nın hem de sağdaki eleştirmenlerin kullandığı metodolojiyi sorgulamaktadırlar.⁴ Teknik olmayan gözlemciler için dünyanın hangi betimlemelerinin "gerçeğe" en uygun olduğu pek net değildir. Karışıklığın nedenleri derinlerdedir ve nihayetinde bu karmaşa, uluslararası kurumların şeffaflığının ve hesap verebilirliğinin eksikliğinden kaynaklanmaktadır.

Küresel Yoksulluk Tahminlerine Parayla Ölçme Yaklaşım

Banka tarafından benimsenen küresel yoksulluk tahmini yöntemi ve son dönemdeki hemen hemen tüm eleştirmenlerin de benimsediği yöntem, bir "parayla ölçme" [*money-metric*] yaklaşımı olarak tanımlanabilir. "Parayla ölçme" ifadesi burada, uluslararası yoksulluk sınırının açık bir insan refahı kavrayışından ziyade bir para miktarıyla ilişkili olarak tanımlandığını belirtmek için kullanılmıştır. Küresel yoksulluk tahminine yönelik parayla ölçme yaklaşımı dört adımdan oluşmaktadır. İlk adımda, uluslararası bir yoksulluk sınırı (İng. IPL veya UYS) tanımlanır. UYS, belirli bir baz yılda ABD dolarına satın alma gücünde "eşdeğer" kabul edilen belirli sayıda "uluslararası" para birimi (İng. PPP veya SAGP doları olarak adlandırılan) cinsinden tanımlanır. İkinci adımda, UYS, baz yılda "eşdeğer" bir satın alma gücüne sahip olduğu kabul edilen her bir

² Özellikle bkz. Surjit Bhalla, *Imagine There is No Country: Poverty, Inequality and Growth in the Era of Globalization*, Washington: Institute of International Economics, 2002, ve Xavier Sala-i-Martin, "The Disturbing 'Rise' of World Income Inequality" (2002) ve "The World Distribution of Income (Estimated from Individual Country Distributions)" (2002). Erişim adresi: <http://www.columbia.edu>

³ Kanada'da Merkez Bankası Başkanları ve Finans Bakanlarının 17 Kasım 2001'de Ottawa'da yaptıkları toplantının demeci daha önce www.worldbank.org adresinde mevcuttu. Jim Wolfensohn'un oradaki demeçleri daha kapsamlı bir şekilde başka yerlerde yayınlansa da, bu konuşmanın artık Bankanın web sitesinde olmaması ilginçtir. Ayrıca, bu konuşma, yalnızca Uluslararası Para Fonu'nun web sitesinde, bu pasajın bulunmadığı bir biçimde düzenlenmiş haliyle mevcuttur.

⁴ Bu çalışmalar, sınırlı verilerden çıkarım yapmaları ve şeffaf olmayan ve genellikle uygun olmayan yöntemleri kullanmaları nedeniyle haklı olarak eleştirilmiştir. Bkz. Branko Milanovic, "The Ricardian Vice: Why Salai-Martin's Calculations of World Income Inequality is Wrong", 2002, <http://papers.ssrn.com> ve Camelia Minoiu ve Sanjay Reddy (yayınlanacak), "The Use of Kernel Density Estimation in Poverty and Inequality Analysis" (geçici başlık).

yerel para biriminin belirli sayıda birimine uzamsal olarak çevrilir. Bu uzamsal çeviriler için kullanılan dönüştürme faktörleri, tüm ülkelerdeki fiyat verileri temelinde hesaplanan satın alma gücü paritesi dönüştürme faktörleridir (veya SAGP'lerdir). Üçüncü adımda, UYS yoksulluk değerlendirmesinin yapıldığı yılda geçici olarak her bir yerel para biriminin bazı birimlerine çevrilir. Tipik olarak, bir ülkenin tüketici fiyat endeksi, baz yılıdaki ve değerlendirme yılındaki satın alma gücü arasındaki "denklik" oranını neyin oluşturduğuna karar vermek için kullanılır. Dördüncü adımda, yerel para birimi cinsinden ifade edilen sonuçtaki yoksulluk sınırı, bir yoksulluk değerlendirmesi yapmak için kullanılır. Yoksulluk sınırının altına düşen (tüketimlerine veya gelirlerine atfedilen parasal değer açısından anlaşıldığında) dezavantajlı kişi sayısını belirlemek için hane araştırması kullanılır. Hane araştırması ayrıca bu tür her bireyin durumunda bu dezavantajın kapsamını belirlemede de kullanılır.

Bankanın en son küresel yoksulluk tahminleri, 1993 uluslararası dolarının (satın alma gücünde eşdeğer kabul edilen) "günde bir dolar" (aslında 1.08\$) olan daha düşük bir UYS'ye ve "günde iki dolar" (aslında 2.16\$) olan daha yüksek bir UYS'ye dayanmaktadır. Bu UYS'lere dayanarak, Banka, tahminlerini ürettiği en son yılda (2001), alt yoksulluk sınırının (günde bir dolar) altında yaşayan gelişmekte olan dünya nüfusunun payının yüzde 21,1 olduğu ve bu rakamın 1.092,7 milyon kişi olduğu sonucuna varıyor. Banka'ya göre, bu, 1990'daki 1218.5 milyon seviyesinden ve hatta 1981'deki 1.481.8 milyon seviyesinden daha fazla bir azalmadır.⁵ Banka'nın tahminlerinin son zamanlardaki en önde gelen (yoksulluğun Banka tahminlerinden daha hızlı düştüğünü iddia eden) eleştirmenleri, bazı açılardan Banka'ninkinden farklı metodolojiler benimsemekle birlikte, onlar da parayla ölçme sistemini kullanıyorlar ve esasen Banka'ninkiyle aynı veya en azından Banka'ninkine yakın yoksulluk sınırlarını kendileri de benimsiyorlar.⁶

Küresel yoksulluk tahminine yönelik parayla ölçme yaklaşımı, doğası gereği kusurludur. Hem tutarlı hem de anlamlı değildir. Bu yaklaşımın tutarlılıktan yoksun olmasının sebebi, (UYS'yi hem uzamsal hem de zamansal olarak çevirmek için gerekli olan) bir "eşdeğer" satın alma gücü kavramının o satın alma gücüyle amaçlanan şey belirlenmeden tanımlanamayacağıdır. Ancak,

---

⁵ Ör. Bkz. Shaohua Chen, S. ve Martin Ravallion, "How Have the World's Poorest Fared Since the Early 1980s?", 2004, <http://www.worldbank.org>

⁶ Xavier Sala-i-Martin, daha önce atıfta bulunulan makalelerde, kişi başına düşen GSYİH'yı hesaplarken günlük bir dolarlık yoksulluk sınırını benimsiyor ve bu, otomatik olarak, Banka'nın günlük 1 \$'lık şahsi tüketime bakılarak hesaplanan yoksulluk sınırından daha düşük yoksulluk tahminlerine ulaşmasını sağlıyor. Bkz. Howard Nye, Sanjay G. Reddy ve Thomas Pogge, "What is Poverty", New York Review of Books'a mektup, 49(18), 2002, şu adresten ulaşılabilir: <http://www.nybooks.com>.

tanımı gereği, parayla ölçme yaklaşımı böyle bir anlayıştan yoksundur. Bu, Reddy ve Pogge'nin parayla ölçme yaklaşımının eleştirisinin odak noktasıydı.⁷ Onlar, UYS'yi uzamsal olarak çevirmek için şu anda kullanılan satın alma gücü paritesi dönüştürme faktörlerinin, yoksulluk değerlendirmesinde uygun olmadığını vurguladılar; çünkü bu ölçümler yoksulların mutlak yoksulluktan kaçınabilmeleri için gereken belirli mallar (özellikle gıda maddeleri) yerine, geniş bir meta yelpazesi üzerinde "eşdeğer satın alma gücü" elde etmeyi amaçlamaktadır. Özellikle, satın alma hizmetlerinin (fakir ülkelerde nispeten ucuz olan) maliyetini kapsayan kullanılan dönüştürme faktörleri, gıda gibi temel mallara uygulandığında para birimlerinin satın alma gücünü önemli ölçüde abartmaktadır. Ortaya çıkan yoksulluk tahminleri, bu özel anlamda açıkça çok düşüktür – farklı ülkelerde aynı miktardaki *ihtiyaçları* satın almanın görece yerel para birimi maliyetlerini yanlış temsil yansıtırlar.⁸ Günde bir dolar seviyesi de başka bir anlamda gözle görülür şekilde çok düşük kalır. Günde bir dolar ölçüsü, UYS'yi tanımlamak için temel alınan ülkede (Amerika Birleşik Devletleri) temel insani gereksinimlere ulaşmak için gereken satın alma gücü düzeyine karşılık gelmemektedir. Buralarda yapılan dikkatli çalışmalar, tek başına temel beslenme gereksinimlerini karşılamanın minimum maliyetinin, muhtemelen günde bir dolardan birkaç kat daha yüksek olduğunu gösteriyor.⁹ Şaşırtıcı olmayan bir şekilde, belki de Latin Amerika için beslenmeye dayalı yoksulluk tahminleri, Banka tarafından üretilenlerden önemli ölçüde daha yüksek olan yoksulluk tahminlerine yol açmaktadır.¹⁰

Bu yaklaşımın anlamdan yoksun olmasının sebebi, UYS (parayla ölçme yaklaşımıyla tanımlandığı haliyle) açık bir insan esenliği kavramıyla ilişkili olarak tanımlanmamıştır. Sonuç olarak, parayla ölçme yaklaşımıyla yapılan yoksulluk değerlendirmesi çalışmasının yanıtladığı soru ne olursa olsun, bu soru özellikle gelir yetersizliğinden kaynaklanan (yani, en yaygın olarak anlaşıldığı şekliyle yoksulluk) gerçek insan yoksunluklarının boyutunu belirlemekle ilgili değildir. Yoksulluk değerlendirmesine has odak noktası olan bu görev, nihai olarak ve kaçınılmaz olarak normatif bir alıştırma çünkü refahın, esenliğin değerlendirileceği bir alanın ve bu alanda minimum yeterlilik kavramının belirlenmesini gerektirir. Çalışmanın normatif karakteri, bazı

⁷ Sandjay G. Reddy ve Thomas W. Pogge. "How Not to Count the Poor", Version 4.5, New York: Institute for Social Analysis, 26 Mayıs 2003, <http://www.columbia.edu>.

⁸ Belki yüzde 30-40 oranında. Bkz. A.g.e.

⁹ <http://www.cnpp.usda.gov> adresinde açıklanan, ABD Tarım Bakanlığı'nın Beslenme Politikası ve Teşvik Merkezi tarafından hazırlanan "Gıda Tasarrufu Planı"na (Thrifty Food Plan) bakın.

¹⁰ BM Latin Amerika Ekonomik Komisyonu, Latin Amerika Sosyal Panoraması, Santiago, Şili: ECLA, çeşitli yıllar ve Sanjay Reddy ve Camelia Minoiu'nun iki kaynaktan alınan yoksulluk tahminlerinin karşılaştırılması, "Has World Poverty Really Fallen During the 1990s?" (Dünya Yoksulluğu Gerçekten 1990'larda Düştü mü?), 2004, www.columbia.edu adresinde bulunabilir.

ekonomistlerin görüşünün aksine, bir utanç verici değildir; daha ziyade bu onun doğasında vardır. Dünyadaki yoksulluğun boyutuyla ilgili “doğruyu söylemek”, hem uygun bir yoksulluk kavramına sahip olmamıza hem de onun ampirik boyutunu değerlendirecek araçlara sahip olmamıza bağlıdır.

Şimdiye kadar, küresel yoksulluk tahminleri de zayıf bir bilgi tabanına dayanıyordu. SAGP'lerin oluşturulmasına temel teşkil eden fiyat araştırmalarını koordine eden Uluslararası Karşılaştırma Programı'nın (en son turundan önce) özellikle yoksulluk tahminiyle ilgili malların fiyatlarını toplamakla hiç ilgilenmemiş olması özellikle dikkate değerdir. Bunu, yoksulluk tahminlerinin son zamanlarda sorgulanmasının doğrudan bir sonucu olarak, şimdi programa ev sahipliği yapan Dünya Bankası'nın yapmaya başlamış görünüyor.¹¹ Buna ek olarak, çok sayıda ülke— (Çin ve Hindistan gibi) dünyadaki çok sayıda yoksulu barındırdığına inanılan bazı ülkeler de dahil olmak üzere birçok ülke—anketlere katılmamaktadır. Bu ve diğer nedenlerle, mevcut küresel yoksulluk tahminlerinin ampirik temeli son derece zayıftır.

Küresel Yoksulluk Değerlendirmesi İçin Kapasite Temelli Alternatif Bir Yaklaşım

Parayla ölçme yaklaşımının bir alternatifi var; bu alternatif yaklaşım, hem tutarlı hem de anlamlı küresel yoksulluk tahminleri oluşturabilmekte ve basitliğiyle de hayret uyandırmaktadır. Bu alternatif, kapasite temelli bir yaklaşımdır; bireylerin gelire bağlı "temel insan kapasiteleri"ni (Amartya Sen tarafından tanımlandığı gibi: insanların yeterli bir yaşam sürmeleri için genellikle sahip olmaları gereken “varlıklar ve faaliyetler”) elde etmek için yeterli gelire sahip olup olmadığını belirlemeye çalışır. Gelire bağlı temel insani kapasitelere erişebilme ölçütü, uzun zamandır örtük olarak belirli ülkelerde iyi tasarlanmış yoksulluk değerlendirmelerinde yoksulluk sınırlarını sabitleyen yeterlilik standardını sağlamıştır. Örneğin, bir bireyin yeterli kalori ve besin içeren bir diyeti tüketmesini sağlayacak yeterli gelire sahip olması, uzun zamandan beri bir yoksulluk sınırı belirleme aracı olarak işlev görmektedir. Kalori yeterliliği normlarına dayanan Hindistan'ın yoksulluk değerlendirmelerinde bu ölçüm mükemmel bir şekilde geçerlidir. Bu türden bir yaklaşım, yoksulluk sınırının anlamlı bir yorumlanışını doğurduğu için değerlidir.

Benzer şekilde, küresel yoksulluk değerlendirmesine yönelik kapasite temelli bir yaklaşım, yalnızca bir ülkede değil, tüm ülkelerde yoksulluk sınırlarının oluşturulması için tek tip bir temel belirleyecektir. Böylece tüm ülkelerdeki yoksulluk sınırlarına ortak bir yorumun

---

¹¹ Programa daha önce, 1990'ların başında yeterli finansman eksikliği nedeniyle bu rolden vazgeçen BM İstatistik Departmanı ev sahipliği yapmıştı.

yapılması mümkün hale gelecektir. Üstelik bu yorum tasarım açısından anlamlı olacaktır. Yaklaşım, para birimleri arasındaki soyut “eşdeğerlik” oranlarını belirleyen SAGP dönüştürme faktörlerine duyulan ihtiyacı tamamen ortadan kaldıracak, bunun yerine tüm ülkelerde doğrudan insanların temel gereksinimleriyle ilgili yoksulluk sınırlarını tanımlamak için ortak bir temel belirleyecektir. Alternatif yaklaşım, tüm ülkelerde ilgili temel kapasitelere ilişkin ortak bir anlayışın benimsenmesini gerektirecektir. Bu anlayış ışığında yoksulluk sınırlarının tanımlanması için genel yönergeler belirleyecek, ancak yoksulluk sınırlarının aksi takdirde her ülkeye özgü bir süreç aracılığıyla tanımlanmasına izin verecektir.

Bir bireyin “yoksul olmayan” olarak kabul edilmesi için sahip olması gereken temel kapasitelerin (örneğin, yeterli beslenme yeteneği) belirlenmesi şeffaf ve geniş kapsamlı bir danışma süreciyle küresel düzeyde gerçekleştirilmelidir. Bu kavramın her ülkede ayrıntılı yoksulluk sınırlarına nasıl çevrilmesi gerektiği (örneğin, yoksulluk sınırındaki gelirlerin bireyler için yeterli sayılan belirli bir kalori ve besin düzeyine ulaşmasını zorunlu kılarak) bir dereceye kadar küresel düzeyde spesifik hale getirilebilir.¹² Bu yaklaşım, küresel yoksulluk değerlendirmesine yönelik mevcut “parayla ölçme” yaklaşımına “insan merkezli” bir alternatif için potansiyel bir temel sunmaktadır.

Son zamanlardaki çalışmalar, küresel yoksulluk istatistiklerine kapasite temelli bir yaklaşımın mümkün olduğunu göstermiştir. Üç kıtadaki üç ülkeden (Nikaragua, Tanzanya ve Vietnam) elde edilen mevcut veriler kullanılarak, ülkeler arasında karşılaştırılabilir olan beslenmeye dayalı yoksulluk değerlendirmelerinin yapılmasının mümkün olduğu gösterilmiştir.¹³ Bu çalışma, ülkeler arasında yoksulluğun kapsamına ilişkin göreceli karşılaştırmaların, bu tür karşılaştırmaların parayla ölçme yaklaşımı ya da kapasite yaklaşımı temelinde gerçekleştirilip gerçekleştirilmemesinden önemli ölçüde etkilenebileceğini göstermektedir. Örneğin, bu ön uygulamada, Nikaragua ve Vietnam arasındaki yoksulluğun boyutunun karşılaştırılması, kullanılan yaklaşıma büyük ölçüde bağlı bulunmuştur. Ancak bu tür karşılaştırmalar, uluslararası karşılaştırmaları kolaylaştırmak için tasarlanmayan mevcut hanehalkı anketleri temelinde yapıldığından, bu tür sonuçlar karşısında tereddütlü olunmalıdır.

¹² Bu yaklaşım, elbette, bu gereksinimlerdeki yaş gibi ilgili varyasyon kaynaklarını hesaba katmalıdır.

¹³ Bkz. Sanjay Reddy, Sujata Visaria ve Muhammad Asali, www.columbia.edu adresinde bulunan “Inter-Country Comparisons of Poverty Based on a Capability Approach” (Ülkeler Arası Yoksulluğun Kapasite Yaklaşımına Göre Karşılaştırılması).

Bu bağlamda, küresel özel sektörün ve uluslararası örgütlerin, dünyanın her yerindeki yöneticilerin ve üst düzey yetkililerin maaş skalasını ayarlamak için, görelî yaşam maliyetlerine ilişkin uzun süredir tahminler ürettiğini belirtmek gerekir.¹⁴ Bu tahminler, örtük olarak "kapasite temelli" olan yaşam maliyetinin olağanüstü ayrıntılı değerlendirmelerine dayanmaktadır. Bu açıdan bakıldığında, dünyadaki yoksullar için benzer bir egzersizin mümkün olmadığını iddia etmek samimiyetsiz görünüyor.

Hesap Verme Konusunda Başarısızlık

Küresel yoksulluk değerlendirmesine yönelik mevcut parayla ölçme yaklaşımı, anlaşılacağı üzere, popüler tüketim ve kurumsal kullanım için yoksulluk tahminleri üretme zorunluluğu altında, küresel yoksulluğu tahmin etmenin "kaba ve hazır" bir yolu olarak ortaya çıktı. Ancak bu yaklaşımın bu kadar uzun süre dayanması ve küresel politika ortamında da etkili olması, hem bu tahminleri üretenlerin hesap verme sorumluluğunun olmadığını hem de hesap vermediğinin bir kanıtıdır. Bir yandan, küresel yoksulluk tahminleri uluslararası kurumlar içinde şeffaf olmayan bir şekilde üretilirken, diğer yandan aktivistler de dahil olmak üzere bunları kullananlar, bunların ne anlama geldiğine ve nasıl üretildiklerine dair yeterli bir kavrayıştan yoksundur.

Banka, küresel yoksulluk değerlendirmesi metodolojisini temelden yeniden ele almaya yönelik çok az belirti gösterdi. Neredeyse kesinlikle eleştirmenlerin baskısı nedeniyle son yıllarda yaptığı değişiklikler büyük ölçüde kozmetiktir. Özellikle, daha dar anlamda ihtiyaçlara odaklanan SAGP'ler inşa etmeyi amaçlayan sözde SAGP projesi böyle bir örnek sunmaktadır. Bu girişim, Banka'nın yaklaşımında mevcut olan çarpıklıklardan birinin azaltılmasına kesinlikle yardımcı olacak olsa da, bu çarpıklığı ortadan kaldıramaz ve yaklaşımın doğasında bulunan diğer temel sorunları çözemez. Özellikle, bu girişim, ülkeler arasında satın alma gücü denkliği ölçümlerinin temel ihtiyaçların satın alınmasının gerçek görelî maliyetinden ayrılma derecesini azaltabilse de, bunu ilgili bir dizi temel ihtiyaçları ve bunlara eklenecek görelî ağırlıkları belirlemeden tutarlı bir şekilde yapamaz. Bu egzersiz, zorunlu olarak, bu gerekliliklerin yerine getirilmesi amaçlanan nihai amaca ilişkin bazı kavramların belirlenmesine dayanmalıdır. Ancak, parayla ölçme yaklaşımı tam olarak böyle bir spesifikleştirmeden kaçınır. Daha da önemlisi, daha

---

¹⁴ Bkz. Uluslararası Kamu Hizmeti Komisyonu tarafından üretilen "son düzeltmeler" (post adjustments) ve Yurtdışı İstihdam Koşulları ve Mercer İnsan Kaynakları Danışmanlığı gibi özel danışmanlık firmaları tarafından üretilen yaşam maliyeti tahminleri.

uygun SAGP'lerin kullanılması, günlük 1\$ ve 2\$'lık para ölçülü uluslararası yoksulluk sınırları arasındaki ilişkinin eksikliğini ve UYS tarafından tanımlanan gelir düzeyinin yeterli olması gereken temel insan gereksinimlerine ilişkin anlamlı bir kavrayışı ele almaya yardımcı olmayacaktır. Tekrar etmek gerekirse, parayla ölçme yaklaşımı, UYS'nı böyle bir anlayışa açıkça bağlamaktan kesinlikle kaçınır.

Bankanın yoksulluk tahminlerine ilişkin bariz inatçılığı, kurumların kariyerlerinde daha geniş bir olgunun bir örneği olabilir. Meseleleri belli bir yolla halletmeye dair kurumsal taahhütler verildiğinde, o yolda ısrar edilmesi için baskı yapılır. Ancak seçilen yol, sadece kurumun ve ona bağlı kişilerin "itibar sermayesini" korumak için olsa bile, "optimal olmayan" olarak kabul edilebilir.

Bu durum özelinde, ekonomistlerin ve büyük ölçüde onlar tarafından şekillendirilen bir kurumun özel teknik uzmanlığa sahip olma iddiası da söz konusudur. Bu gibi durumlarda bireysel "itibar sermayesi" kurumsal "itibar sermayesinden" ayrılabileninden, liderlik değişiklikleri kurumsal değişim için önemli bir fırsat sağlar. Bununla birlikte, geçmiş kamu faaliyetlerinde gerçeği küçümseyen bir kişiyi başına getiren Dünya Bankası'ndaki son liderlik değişikliği, böyle bir fırsatın yakalanacağına dair pek umut vermiyor. Bu karamsarlığın nedenleri, Banka'yı istatistiklerinin mevcut dünya durumuyla ilgili "doğruyu söyleme" derecesini artırmaya zorlamak için güvenilebilecek az sayıda örgüt olması gerçeğiyle birleşiyor. Banka'yı dikkatle izleyen o "sivil toplum" aktivistleri bile soruna çok az ilgi gösterdiler ve bu sorunu ekonomi "uzmanlarının" meselesi olarak ele almayı tercih ettiler.

İsteksizlik psikolojik olarak anlaşılabilir. Kim bir sosisin nasıl yapıldığını bilmek ister? Yine de, ilerici birçok iktisatçının bile bu tartışmaya ilgisiz kalması dikkate değerdir. Bu, bir dereceye kadar, istatistiklerin toplanmasında ortaya çıkan ve genellikle üzerinde çalışılması prestijli olmayan "sadece veri sorunları" olarak görülen kavramsal ve pratik sorunların genel olarak göz ardı edilmesinin bir örneği olabilir. Bununla birlikte, egemen kurumların ve ideolojinin disiplin üzerindeki etkisinin bir örneği de olabilir. "Günde bir dolar" yaklaşımı, birçok iktisatçının kesin normatif taahhütlerden kaçınma ve diğer alanlarda parayla ölçerek değerlendirmeyi destekleme içgüdüleriyle uyumludur. Daha az soyut hale getirmek gerekirse, hem Banka'nın hem de onun sağcı eleştirmenlerinin, dünyadaki yoksulluğun kapsamının azalmakta olduğu

yönündeki vardıkları sonuç, çoğu standart iktisatçının önceki inançlarıyla uyumludur.¹⁵ Disiplinin uygulayıcıları ile uluslararası finans kurumları arasındaki yakın çalışma ilişkisi, bu ve diğer konulara yaklaşımlarını açıklamada da önemli olabilir.

Bankanın yoksulluk istatistiklerine yönelik sağcı eleştirilerin önemli dergilerde yayınlanıp, gazeteler yoluyla yaygınlaşması ve beğeni toplaması, öte yandan diğer eleştirilere ise çok az ilgi gösterilmesi belki de şaşırtıcı değildir.¹⁶ Gazetecilerin ve hatta birçok aktivistin, "bilmediğimiz" karmaşık ve rahatsız edici gerçeğe pek tahammülü yok gibi görünüyor. Görünüşe göre birçok kişi, temeli yetersiz olsa da, rakamlarda rahatlık buluyor. Belki de sayısal bir tahminin sunduğu yanlış güvenlik duygusuyla körüklenen sayısal hale getirme hevesi, böyle bir tahminin altında yatan temel zayıf olduğunda, gerçeği bilmenin ve söylemenin önünde önemli bir engel haline gelebilir.

Sırada Ne Var?

Bu tartışmadan çıkarılacak önemli bir ders, aktivistlerin veri üretiminin ayrıntılarından kaçamayacaklarıdır. Ekonomideki istatistikler, ekonomistlere bırakılamayacak kadar önemlidir. Aktivistlerin, bunları üretenleri uygun şekilde sorumlu tutmak için ekonomik istatistiklerin anlamı ve üretim yöntemine aşina olmaları gerekir.

Aktivistler, Birleşmiş Milletler'i, küresel yoksulluk istatistikleri için, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Nobel ödüllü ekonomist Richard Stone tarafından geliştirilen ve Birleşmiş Milletler tarafından 'Ulusal Hesaplar Sistemi' başlığı altında desteklenen uluslararası karşılaştırılabilir ulusal gelir istatistiklerinin eşdeğeri bir yöntem oluşturmaya davet etmelidirler.¹⁷ Bu çaba, hükümetlerden ve uluslararası kuruluşlardan muazzam bir destek alış ve birkaç on yıllık çaba sayesinde muazzam bir başarı elde edilmişti. Ülkeler, hem zaman içinde ulusların kendi içindeki karşılaştırmaları hem de ülkeler arasındaki karşılaştırmaları kolaylaştıran ulusal muhasebe yöntemlerini neredeyse evrensel olarak benimsemişlerdir. Bu, İkinci Dünya Savaşı'ndan önce zar zor hayal edilen bir başarıdır. Çaba o kadar başarılı oldu ki, hisse senedi

---

¹⁵ Bu iddianın eleştirel bir incelemesi için bkz. Sanjay Reddy ve Camelia Minoiu, "Has World Poverty Really Fallen During the 1990s?" (Dünya Yoksulluğu Gerçekten 1990'larda Düştü mü?), www.columbia.edu adresinde bulunabilir.

¹⁶ Bhalla'nın çalışması, *Imagine There is No Country*, bu alanda etkili olan Uluslararası Ekonomi Enstitüsü tarafından desteklendi ve yayınlandı. Sala-i-Martin'in çalışmaları prestijli Ulusal Ekonomik Araştırma Bürosu tarafından dağıtıldı ve önde gelen ekonomistler tarafından geniş çapta alıntılandı. Sala-i-Martin, <http://www.columbia.edu> adresinde, kendisinin sonuçlarını kutlayan büyük dünya basın kuruluşlarının bir listesini zorunlu olarak sunuyor.

¹⁷ Bkz. <http://nobelprize.org>.

piyasaları şimdi milli gelirin küçük bir oranda düşebileceği ve milli gelirdeki dalgalanmaların finansörler, merkez bankacılar ve ekonomistler tarafından bitmek bilmeyen spekülasyon ve analizlerin konusu haline geleceği düşüncesiyle titriyor.¹⁸

Anket tasarımı ve analizi için uygun uluslararası protokoller oluşturarak, yoksulluk sınırını belirlemek ve dünyadaki yoksulların sayısını hesaplamaya yatırım yapmak da tamamen benzer şekilde mümkündür. Şimdiye kadar bu yapılmadıysa, bunun nedeni karar vericilere bu görevin acil görünmesidir. Bu bize onların öncelikleri hakkında çok şey anlatıyor. Bu bağlamda, on dokuzuncu yüzyılda İngiltere'de yoksulluğun kapsamına ilişkin ilk çalışmalara sponsor olan Joseph Rowntree'nin şu yorumu dikkat çekicidir:

Şu anki hayırseverlik çabalarının çoğunun, zayıflık veya kötülüğün daha yüzeysel tezahürlerini iyileştirmeye yönelik olduğunu, çok az düşünce veya çabanın ise bunların altında yatan nedenleri araştırmaya yönlendirildiğini hissediyorum. Açıkça görülen sıkıntılar veya kötülük genellikle o kadar ağır duygular uyandırır ki, bu sıkıntıları hafifletecek kurumlar bir şekilde desteklenir. Örneğin, Hindistan'daki kıtlık çeken insanlar için fon sağlamak, bu kıtlığın nedenleri ve önlenmesi hakkında araştırma yapmaktan çok daha kolaydır. York'taki Soup Kitchen, yeterli mali yardım almakta hiçbir zaman zorluk çekmez, ancak yoksulluğun kapsamı ve nedenlerine ilişkin bir araştırmaya destek zor bulunur.¹⁹

ORCID ID

SİBEL KİBAR

<https://orcid.org/0000-0002-4790-6614>

Declaration of Conflicting Interests

The author declared that there were no conflicts of interest with respect to the authorship or the publication of this article.

Çıkar Çatışması Beyanı

Yazar bu makalenin yazarlık veya yayımlanmasına ilişkin olarak hiçbir çıkar çatışması olmadığını beyan etmiştir.

¹⁸ Bu bağlamda, Robert Shiller'in ulusal gelire dayalı opsiyon türev sözleşmeleri için ilginç önerisine bakınız: *Macro-Markets: Creating Institutions for Managing Society's Largest Economic Risks*, Oxford: Oxford University Press, 1993.

¹⁹ Bkz. "Founder's Memorandum" 29 Aralık 1904, <http://www.jrf.org.uk>.

KAYNAKÇA

- Bowles, N. (2018). *Thermostats, Locks and Lights: Digital Tools of Domestic Abuse*. Çevrimiçi: <https://www.nytimes.com/2018/06/23/technology/smart-home-devices-domestic-abuse.html> (Son erişim tarihi: 10.26.2018)
- Brubaker, J.R. & Callison-Burch, V. (2016). *Legacy Contact: Designing and Implementing Post-mortem Stewardship at Facebook*. *CHI Conference on Human Factors in Computing Systems*. San Jose, California.
- Carpentier, N. (2017). *The Discursive-Material Knot: Cyprus in Conflict and Community Media Participation*. Peter Lang.
- Donald, M. (1991). *The Origin of the Modern Mind. Three Stages in the Evolution of Culture and Cognition*. Harvard University Press.
- Duportail, J. (2017). *I asked Tinder for my data. It sent me 800 pages of my deepest, darkest secrets*. URL: <https://www.theguardian.com/technology/2017/sep/26/tinder-personal-data-dating-app-messages-hacked-sold> (Son erişim tarihi: 10.26.2018).
- Fehér, K. (2016). *Digitalizáció és új media. Trendek, stratégiák, illusztrációk*. [Digitalization and New Media. Trends, Strategies, Illustrations.]. Budabest, Akadémiai Kiadó.
- Fineberg, N. ve ark. (2018). Manifesto for a European research network into Problematic Usage of the Internet. *European Neuropsychopharmacology*, in press.
- Floridi, L. (2018). Artificial Intelligence, Deepfakes and a Future of Ectypes. *Philosophy & Technology*, 3(31), 317-321.
- Hall, H.K. (2018). Oversharenting: Is It Really Your Story to Tell *the John Marshall Journal of Information Technology & Privacy Law*, 3(33), 121-142.
- Haworth, R. (2016). *What are the effects of a childhood documented online?* URL: <https://www.nominet.uk/effects-childhood-documented-online/> (Son erişim tarihi: 10.26.2018)
- Ioannidis, K. ve ark. (2018). Problematic internet use as an age-related multifaceted problem: Evidence from a two-site survey. *Addictive Behaviors*, (81), 157-166.
- Lister, M., Dovey, J., Giddings, S., Grant, I. & Kelly, K. (2003). *New Media. A Critical Introduction*. New York, NY: Routledge.
- Pariser, E. (2012). *The Filter Bubble*. New York, NY: Penguin and Random House.
- Rheingold, H. (2000). *The Virtual Community: Homesteading on the Electronic Frontier*. Londra: MIT Press.
- Sarma, A. C. & Girão, J. (2009). Identities in the Future Internet of Things. *Wireless Personal Communications*, 49(3), 353-363.

- Smolan, R. (2012). *The Human Face of Big Data*. URL: <https://techonomy.com/conf/12-tucson/data-science-2/the-human-face-of-big-data/> (Son erişim tarihi: 10.26.2018)
- Steinberg, S.B. (2015). Sharenting: children's privacy in the age of social media. *Emory Law Journal*, (66), 839-884.
- Stromme, L. (2016). *Mother become first in Britain to live stream childbirth and looks fabulous doing it*. URL: <https://www.express.co.uk/life-style/life/711095/Mother-first-Britain-live-stream-childbirth-looks-fabulous> (Son erişim tarihi: 10.26.2018)
- Tamburrini, G. (2015). *Robot Ethics: A View from the Philosophy of Science*. URL: https://www.researchgate.net/profile/Guglielmo_Tamburrini/publication/228959347_Robot_ethics_a_view_from_the_philosophy_of_science/links/554bdf680cf21ed2135b7b01/Robot-ethics-a-view-from-the-philosophy-of-science.pdf (son erişim tarihi: 10.26.2018)
- Thies, J., Zollhöfer, M., Stamminger, M., Theobalt, C. & Niessner, M. (2016). *Face2Face: Real-time Face Capture and Reenactment of RGB Videos*. URL: <http://niessnerlab.org/papers/2016/1facetoface/thies2016face.pdf> (Son erişim tarihi: 10.26.2018)
- Veruggio, G. ve Operto, F. (2008). *Roboethics: Social and Ethical Implications of Robotics*. İçinde: Siciliano, B. ve Khatib, O. (eds.): Springer Handbook of Robotics (s. 1499-1524). ABD: Springer.

Sonnotlar

ⁱ Bu makale ilk olarak, *Socialist Register* (Merlin press, www.merlinpress.co.uk) dergisinin 42. sayısında yayımlanmıştır.